

Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку

УДК 327.5(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17839405>

**Сек'юритизація культурної спадщини у країнах АСЕАН
як політична проблема глобального розвитку**

Метелєв Іван Тарасович,

аспірант, асистент кафедри міжнародного регіонознавства

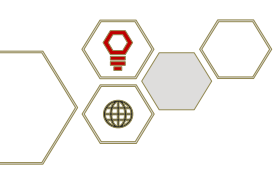
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-4346-8332>

Прийнято: 19.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація. Метою даного дослідження є комплексний аналіз причин та наслідків сек'юритизації культурного надбання в країнах, що об'єднуються в Асоціацію держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Водночас дані регіональні процеси виступають прикладом ширшої проблематики універсального збереження спадщини, яке стикається з актуальними політичними викликами. Визначення цих практичних викликів глобальному розвитку відбувається завдяки використанню методу конкретних прикладів. Такий метод дозволяє оцінити широкий спектр загроз і у регіоні загалом, і в конкретних державах-членах АСЕАН, а також відповідні механізми надзвичайних політичних заходів. Синтез у такому випадку підкріплюється практиками порівняльного аналізу. Застосування ж теорії Копенгагенської школи у міжнародних відносинах, у руслі розширення безпекових питань на сферу культури та ідентичності, визначається методологічною основою даного дослідження. Для визначення особливостей реалізації інструментів захисту проводиться

порівняння процесу сек'юритизації у таких ключових південно-азійських країнах як Індонезія і Таїланд. Результати дослідження при цьому засвідчують, що захист спадщини у державах АСЕАН, впливаючи й на туристичний потенціал, підкреслює важливість безпеки у регіоні. У такому контексті, ефективність сек'юритизації культурних об'єктів у постколоніальних державах перевірку того, наскільки реально працюють принципи сталого розвитку та інклюзивності на практиці. Національні та регіональні механізми окреслюються як недостатні, що посилює значення міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО, в Південно-Східній Азії в якості глобального актору. Однак уже й сама Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури здатна виступати тут локомотивом процесу сек'юритизації лише до певної міри, що підкреслює наявність рамок можливостей кожного з суб'єктів даного безпекового процесу.

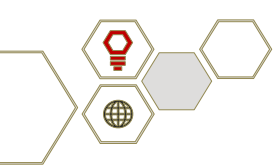
Ключові слова: культурна спадщина, теорія безпеки, АСЕАН, сталий розвиток, ЮНЕСКО, ідентичність, Індонезія, Таїланд, міжнародне право.

Securitization of cultural heritage in ASEAN countries as a political problem of global development

Ivan Meteliev,

PhD Student of the Department of International Regional Studies
Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0003-4346-8332>

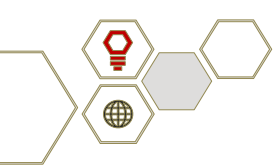
Abstract: The purpose of this study is to conduct a comprehensive analysis of the causes and consequences of the securitization of cultural heritage in countries that are part of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). At the same time, these regional processes serve as an example of the broader issues of universal heritage preservation, which faces current political challenges. The identification of

these practical challenges to global development is achieved through the implementation of the case study method. The case study method allows for the assessment of a wide range of threats both in the region as a whole and in specific ASEAN member states, as well as appropriate mechanisms for emergency policy measures. The synthesis in this case is supported by comparative analysis practices. The application of the Copenhagen School theory in international relations, in line with the expansion of security issues to the sphere of culture and identity, is determined by the methodological basis of this study. To determine the specifics of the implementation of protection instruments, a comparison of the securitization process is carried out in such key South Asian countries as Indonesia and Thailand. The results of the study show that the protection of heritage in ASEAN countries, in addition to affecting tourism potential, also emphasizes the importance of security in the studied region. In this context, the effectiveness of securitization of cultural sites in post-colonial states determines a test of how well the principles of sustainable development and inclusion actually work in practice. National and regional mechanisms are described as insufficient, which enhances the importance of international organizations, such as UNESCO, as a global actor in Southeast Asia. However, even the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization itself is able to act as a driving force for the securitization process only to a certain extent, which emphasizes the existence of a framework of capabilities for each of the actors of this security process.

Keywords: cultural heritage, security theory, ASEAN, sustainable development, UNESCO, identity, Indonesia, Thailand, international law.

Постановка проблеми. Протягом 2020-х років спостерігаються два тренди, що визначають актуальність нашого дослідження. По-перше, зростає глобальний інтерес до збереження культурної спадщини на світовому рівні в умовах нестабільності міжнародної системи, що проявляється у зростанні збройних протистоянь (Україна, Сектор Гази, М'янма, Судан тощо). Це

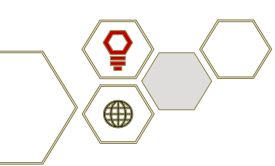

показує, як змінюється наше розуміння безпеки у сучасному світі, що в XXI столітті починає включати в себе і різноманітні невійськові аспекти, такі як культура. Такий процес, у відповідності до теорії Копенгагенської школи, і має назву «сек'юритизація».

По-друге, Україна намагається змінити попередні підходи у своїй дипломатії, посилюючи увагу на менш популярних раніше напрямках. Зокрема, у 2024 році було відкрито 10 нових посольств у країнах Африки та одне – на Філіппінах, а до кінця 2025 року держава планує відкрити ще 4 посольства у Латинській Америці. Активізується також взаємодія на рівні співпраці з регіональними об'єднаннями, такими як АСЕАН, зокрема й у культурній сфері. За таких умов, в українській науці існує потреба у визначенні особливостей традицій країн даного регіону, а також механізмів та викликів захисту цього культурного надбання. До цього додається й інтенсифікація вітчизняних сходознавчих досліджень, що зосереджуються на регіональних та субрегіональних особливостях глобального розвитку.

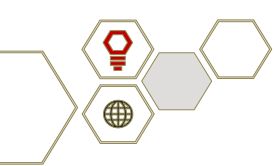
Водночас постмодерні цивілізаційні зрушення до культурного плюралізму також визначаються як актуальне явище, що потребує відповідного міждисциплінарного аналізу. Відбувається глобальна культурна інтеграція на міжнародно-політичному рівні, яка виявляється у діяльності ЮНЕСКО, що залучає до співпраці фахівців з різних галузей знання: археологів, культурологів, музеєзнавців, експертів з міжнародного права тощо. Популяризація окремих об'єктів культурної спадщини, зокрема й у наукових дослідженнях, призводить до посилення інтересу відповідного структурного підрозділу ООН до внесення його до Списків всесвітньої матеріальної чи нематеріальної спадщини. Посилене збереження таких пам'яток з боку ЮНЕСКО і визначається поняттям «сек'юритизація культурної спадщини на глобальному рівні».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика теорії сек'юритизації була оформлена у 1990-х роках в рамках діяльності Інституту

дослідження конфліктів і миру (COPRI) у столиці Данії в якості окремого бачення в руслі напрямку конструктивізму у міжнародних відносинах дослідниками з Копенгагенської школи безпеки – Б. Бузаном, О. Вейвером та Я. де Вайлде. Як зазначає Т. Отукоя [1], теорія сек'юритизації є актуальною і для ХХІ ст., пропонуючи цінні розуміння побудови загроз та динаміки сучасних ландшафтів безпеки, та визначає складні виклики безпеці та їх наслідків для окремих осіб, держав та міжнародної спільноти в цілому. М. Олтяну [2] підкреслює, що теорія сек'юритизації зосереджується на п'яти основних секторах: військовому, політичному, економічному, екологічному та суспільному. Власне, саме останній сектор і визначає напрямок нашого дослідження: такі експерти як С. МакГлінчі, Р. Волтерс та К. Шайнпфлюг безпосередньо розширили застосування безпеки на соціальну сферу, і зокрема на явище ідентичності. Важливою відносно європейського безпекового простору також є комплексна робота К. Адамідеса, який в даному контексті дослідив сек'юритизацію культурної спадщини на Кіпрі. Серед сучасних вітчизняних фахівців варто зауважити, зокрема, Ю. Божко [3], який аналізує імплементацію підходів сек'юритизації відносно різних глобальних невійськових викликів, а також постколоніальне бачення в рамках даної теорії. Ще один український науковець Ю. Латиш [4] розглядає, серед іншого, питання збереження культурної спадщини в умовах війни та явище десек'юритизації. Також Н. Кулакова [5] визначає вже конкретні методи та інструменти охорони об'єктів культурної спадщини.

Існує окремий пласт наукових праць, що присвячені аналізу політики такої міжнародної організації як АСЕАН. Безпекові питання на основі принципів консенсусу в рамках цього об'єднання досліджував І. Підберезних [6]. Особливості безпекової взаємодії у Південно-Східній Азії комплексно досліджував С. Авер'янов [7], політико-безпекове середовище в регіоні також виступало об'єктом дослідження І. Вартовника [8], а аспекти прав людини у АСЕАН розглядала А. Болестєв [9] та В. Киргізова [10]. Також К. Чун [11]

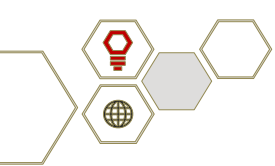

вивчав концепцію «щляху АСЕАН» і те, наскільки складно її втілити на регіональному рівні щодо аспектів безпеки.

Наступним напрямком досліджень виступають роботи, присвячені питанням глобального захисту спадщини та діяльності ЮНЕСКО. Так, українська фахівчиня М. Макарова [12] наголошувала на позитивному впливу явища глобалізації на розвиток новітнього мистецтва та універсалізацію культур окремих країн. Н. Кушакова-Костицька та А. Оганов [13] оцінювали міжнародно-правовий інструментарій захисту культурної спадщини в умовах глобальних трансформацій. Т. Зубехіна [14] та В. Худавердієва [15] визначали взаємозв'язок туризму та культурного надбання в контексті глобалізації та сталого розвитку. Нагальною є й проблематика взаємодії культурної спадщини та національної безпеки, що вивчається Національним інститутом стратегічних досліджень, а Український центр культурних досліджень зосереджує увагу на питанні Культурних конвенцій ЮНЕСКО як інструменту сталого розвитку тощо.

Регіональні кейси, що присвячені культурному надбанню, висвітлені в дослідженнях як західних, так і науковців з самої Південно-Східної Азії. Таїландський фахівець Н. Тан наголошував на важливості створення окремого Списку культурної спадщини АСЕАН, а філіппінський автор Ж. Консепсьйон [16] також розглядав проблеми формування ідентичності АСЕАН в контексті спільної культурної спадщини та соціально-культурної солідарності. К. Міура [17] докладно дослідила загроз автентичності та цілісності об'єктів Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО в Південно-Східній Азії. Особливості та виклики у процесі збереження індонезійської спадщини було проаналізовано американським вченим Н. Салазаром [18]. Т. Лертчарнріт та К. Ватанасавад [19] зосередили свою увагу на аспектах управління матеріальною та нематеріальною культурною спадщиною в Таїланді.

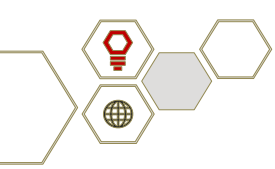
Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як показує аналіз зазначених публікацій, в Україні питання сек'юритизації

вітчизняної культурної спадщини вже є вивченими на достатньо високому рівні, однак перспективними залишаються відповідні дослідження у застосуванні до інших країн та регіонів світу як питання глобального розвитку. Причинами не такої високої уваги до цих питань є, з одного боку, високий суспільний інтерес до захисту саме вітчизняного культурного надбання в умовах бойових дій з 2022 року, а також не така висока обізнаність про культурні особливості держав Азії, Африки, Океанії та Латинської Америки через тривалий попередній зовнішньополітичний фокус переважно на західних партнерах та регіонах Європи та Північної Америки. Тим не менш, поточні дипломатичні реалії потребують більш детального вивчення традицій далеких країн у розрізі перспектив взаємодії в рамках ООН, співпраці з окремими регіональними об'єднаннями на кшталт Африканського Союзу і АСЕАН, а також взаємодії у руслі двосторонньої співпраці на основі інструментів культурної дипломатії. Розв'язання цих питань також є необхідним для застосування наукового підходу до тематики, що й так стабільно цікавить українське суспільство в контексті туризму, а отже дані публікації зможуть викликати інтерес як у дослідників та фахівців з питань сек'юритизації, так і бути використаними в якості матеріалу для інших сфер життєдіяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження виступає комплексний аналіз еволюції процесів сек'юритизації культурної спадщини в державах міжурядової організації АСЕАН. Відповідно до такої мети, у нашій роботі передбачається досягнення наступних завдань:

1. Виокремити теоретичні засади сек'юритизації культури в міжнародних відносинах;
2. Оцінити значення культурної спадщини у безпекових процесах в регіоні Південно-Східної Азії;
3. Проаналізувати особливості захисту культурного надбання в Індонезії та Таїланді;

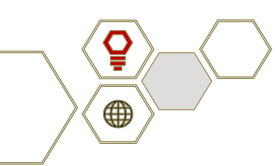

4. Визначити значення сек'юритизації спадщини для контексту сучасного глобального розвитку.

Досягнення цих цілей дасть змогу не лише розширити та поглибити застосування теорії сек'юритизації на практичних прикладах, а й також дозволить окреслити роль захисту культури як елементу національної, регіональної та глобальної безпеки. Завдяки цьому дослідження буде сприяти більш широкому розумінню важливості діяльності ЮНЕСКО, а також викликів, з якими дана міжнародна організація стикається в регіоні АСЕАН.

Під час реалізації однієї з відповідних поставлених задач, задля наочності порівняльного аналізу нами було обрано 2 окремі держави Південно-Східної Азії: Республіку Індонезія та Королівство Таїланд. Ці держави одними з найвизначніших країн регіону як у рівні соціально-економічного розвитку, так і в контексті політичного значення, а також мають характерні нюанси процесів захисту культури. Для порівняння обрано визначення референтних об'єктів всесвітньої спадщини, виклики для сек'юритизації в цих державах, а також відповідний політико-безпековий контекст. Для досягнення даної цілі ми послуговувались як відкритими даними бази ЮНЕСКО, так і науковими роботами дослідників регіону АСЕАН.

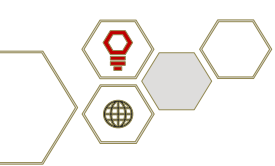
Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах новітніх викликів, з якими стикається світовий порядок, культурна спадщина більше не існує як нейтральне явище, цінне для всіх країн та народів. На додачу до посилення її значення у вибудовуванні національної ідентичності, культура стає об'єктом маніпуляцій і на глобальному рівні: на ЮНЕСКО покладено право вирішувати, які пам'ятки реєструвати, яким з них надавати статус особливого режиму збереження, а які ігнорувати попри регулярне подання відповідних заявок від окремих держав. Україні, починаючи з 2022 року, вдалося представити окремі об'єкти як такі, що вимагають надзвичайного захисту від екзистенційних загроз та залучення додаткових політичних засобів

під час ведення бойових дій поза звичайними практиками. Тим не менш, існує потреба загалом визначити даний процес, що має назву сек'юритизація, так і окреслити його особливості.

Дослідники з Копенгагенської школи (Баррі Бузан, Оле Вейвер) проголошують, що відбувається перетворення акторами (наприклад, державами чи міжнародними організаціями) звичайних соціальних питань на політичні виклики безпеці за допомогою так званих мовних актів. Трансформаційну силу мовлення тут підкреслює оголошення певної події чи явища «загрозою безпеці», що надає такому актору особливі права для захисту відповідних об'єктів. У такий спосіб слова, які обираються, чи ярлики, які застосовуються, мають значну силу формувати реальність і легітимізувати надзвичайні дії. У рамках цієї теорії також виокремлюється процес десек'юритизації, тобто повернення питань безпеки до сфери звичайної політики, що підтверджує роль діалогу та компромісу. Підкреслюється, що якщо Копенгагенська школа часто зосереджується на державних акторах сек'юритизації, то десек'юритизація привертає увагу до участі різних акторів у оскарженні тривожних наративів, і серед таких акторів можуть бути громадські групи, маргіналізовані спільноти та інші держави [1, с. 1749].

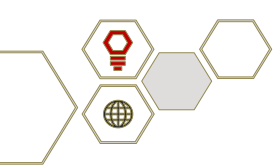
Варто зауважити, що в XXI столітті не лише окремі держави, а й їх регіональні об'єднання, а також глобальні організації також можуть виступати в якості акторів сек'юритизації та де-сек'юритизації. Разом з тим, такі проблеми, що перетворюються суб'єктами сек'юритизації на питання безпеки, називають референтними об'єктами. Відбувається розширення концепції безпеки, зокрема, включення до нього питань соцієтальної безпеки, такі як загрози суспільній ідентичності. Власне, такий підхід і називають «теорією розширеної безпеки» [2, с. 42] як альтернативу обмеженим традиційними підходам. Проте, попри розширення вже і самими представниками Копенгагенської школи своєї початково досить вузької концепції

конструктивістського напрямку до більш широкої сфери комплексних досліджень, уже й сама теорія сек'юритизації зазнавала критики через європоцентризм та недостатню увагу до постколоніальних процесів [3, с. 8].

Тим не менш, подібна критика тільки поглиблює та доповнює теорію сек'юритизації, надаючи їй актуального контексту. У тому числі, трактуючи безпеку як конструйований феномен поза межами виключно фізичного виживання, до екзистенційних загроз додаються питання ідентичності націй та менших етнічних груп [4, с. 180]. Такі питання набувають все більшого значення в умовах зовнішніх загроз, що може проявлятися у загрозах культурі етносів, що підкреслює необхідність захисту спадщини, зокрема й із застосуванням міжнародних та державних правових механізмів. При цьому, саму культурну спадщину можна визначити як сукупність пам'яток, ансамблів та визначних місць, що мають універсальну цінність для мистецтва, історії та різних галузей науки [5, с. 137]. Згідно з положеннями Статуту ЮНЕСКО, держави погоджуються, що культура є одним зі способів досягнення справедливості та верховенства права у міжнародних відносинах, а також беруть на себе зобов'язання з популяризації культури та вживання заходів з її захисту [17, с. 42]. В цьому контексті доцільно розглянути регіон АСЕАН, що вирізняється видатним культурно-релігійним різноманіттям, однак при цьому зазнає викликів демократичним нормам, загрозам ідентичності невеликих локальних етнічних спільнот та проблем із впровадженням принципів стійкого туризму.

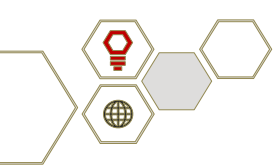
Такі питання на даному етапі стають важливими і для нас, зокрема й через те, що відповідно до трансформації АСЕАН від міжурядової організації з обмеженими завданнями до окремого суб'єкту міжнародних відносин, відбувається посилення взаємодії з іншими державами, зокрема й із новими, такими як Україна. Дана Асоціація, заснована у 1967 році з метою військово-політично стабілізації в Південно-Східній Азії, станом на зараз є

найвпливовішим об'єднанням в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР) [6, с. 5-6].

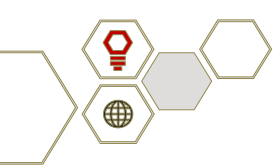
Тож значним елементом регіональної архітектури безпеки в АТР виступає АСЕАН – асоціація, до складу якої входять одинадцять країн: Індонезія, Таїланд, Філіппіни, В'єтнам, М'янма, Малайзія, Сінгапур, Бруней-Даруссалам, Камбоджа, Лаос, а також Східний Тимор (Тимор-Лешті), що офіційно доєднався до даної організації у 2024 році. Одними з основних документів, що визначають діяльність Політико-безпекової спільноти АСЕАН є Балійські декларації згоди, які, зокрема, проголошують соціокультурну спільноту АСЕАН, що повинна відігравати роль у розвитку і посиленні відчуття спільноти між державами-членами даної організації в рамках стабільного гармонійного середовища [8, с. 91]. За таких умов, відбувається поступовий розвиток нормативно-правового забезпечення можливостей АСЕАН з питань прав людини у напрямку їх поглиблення завдяки імплементації Хартії АСЕАН 2007 та Декларації прав людини АСЕАН 2012 року [10, с. 685]. У цілому, міжнародне право відіграло суттєву роль у еволюції азійських країн, однак задекларовані західні демократичні основи суспільної діяльності, що наголошують на високому значенні прав індивідів, на практиці регулярно ігноруються урядами, що функціонують в регіоні [9, с. 1-2]. Особливо яскраво більш традиційні авторитарні підходи можуть проявлятися під час міжетнічних протиріч.

У контексті АСЕАН ідентичність має вирішальне значення для створення спільноти, будь то економічної, соціально-культурної чи політичної безпеки [12, с. 5]. Водночас, базуючись на тому, як змінюються уявлення про «своїх» і «чужих», виклики національної та регіональної ідентичності виступають основою інтеграційних питань безпеки у контексті формування Спільноти АСЕАН [7, с. 40]. Оскільки держави Південно-Східної Азії переважно здобули незалежність у середині XX століття, тут уже протягом десятиліть активно відбуваються й конфлікти між національними інтересами

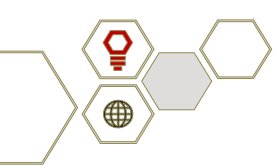
постколоніальних держав та правами місцевих громад, що підкреслює неповну вирішеність питань безпеки і в регіоні загалом. Відповідно зберігається і наявність загроз для спадщини регіону, що стає вразливою в умовах ведення бойових дій (М'янма, територіальні суперечки в Південнокитайському морі), терористичних актів (Індонезія), незаконної торгівлі вивезеними з країн АСЕАН цінностями та витворами мистецтва, природних лих (Таїланд), неконтрольованих туристичних потоків та неефективного міського планування, а також відсутності інтеграції громад у процес сек'юритизації та можливості бути почутими. Так, заради захисту видатних універсальних цінностей світової спадщини існування та практика місцевих громад як такі можуть бути проігноровані або суттєво обмежені керівними органами на низці об'єктів у країнах АСЕАН. Дискусійним тут також виступає і сам процес внесення таких пам'яток до Списків всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що викликає відповідні суперечки між владою та місцевими жителями в різних державах даного регіону [14, с. 434].

ЮНЕСКО також звертає увагу на розграбування культурних об'єктів, у 2022 році визначивши його в якості постійної кризи в Південно-Східній Азії. Інтерпол також засвідчив у 2021 році, що саме азійські країни страждають від більшої кількості незаконних розкопок, ніж будь-який інший регіон світу. Відповідно, на національному рівні урядам країн-членів АСЕАН необхідно активізувати свої зусилля щодо контролю та моніторингу об'єктів спадщини на предмет потенційних проблем. В якості позитивного прикладу, ЮНЕСКО тут наводить кейс Камбоджі, яка доклала значних зусиль для захисту свого об'єкта Всесвітньої спадщини Ангкор від крадіжок та мародерства. В цьому ж контексті варто зауважити, що й АСЕАН як регіональне об'єднання також продовжує боротися з незаконною торгівлею культурними цінностями, беручи до уваги досвід Камбоджі – на цьому лідери держав Асоціації наголошували під час 44-го та 45-го самітів даної організації в 2024 році, що були проведені в Народно-Демократичній Республіці Лаос. Станом на зараз, також варто

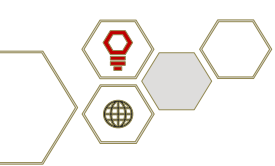
засвідчити зсув від ідеологічної узгодженості до прагматичної взаємодії в рамках діяльності АСЕАН, що ґрунтується на інтересах.

Окрім загальних регіональних особливостей та викликів, характер процесів сек'юритизації також має спільні та відмінні риси в окремих державах Південно-Східної Азії. Так, до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Індонезії включають природні та культурні пам'ятки. До культурної спадщини відносяться 6 референтних об'єктів: найбільший у світі буддійський Храмовий комплекс Бوروبудур (внесений до Списку у 1991 році), буддистські та індуїстські Храмові комплекси Прамбанан (1991 р.), Стоянка первісної людини в Сангріані (1996 р.), Культурний ландшафт провінції Балі: система субак як прояв філософії Тріхіта карана (2012 р.), Місце видобутку вугілля Омбілін в Савалунто (2019 р.), Космологічна вісь Джок'якарти та її історичні пам'ятки (2023 р.). Про культурне багатство Індонезії свідчить також те, що до Попереднього списку ЮНЕСКО на додачу внесено ще 21 об'єкт спадщини. Відповідно, більшість об'єктів Всесвітньої спадщини розташовані на острові Ява – власне, саме центральний уряд у Джакарті пропонує кандидатів до Списків ЮНЕСКО. Так, за часів правління генерала Сухарто (1966–1998 рр.) уряд, що був очолюваним яванцями, активно пропагував саме Яву як культурне серце нації. Частково ці процеси є актуальними і станом на зараз, зберігаючи по всьому архіпелагу напруженість між місцевими, національними та міжнародними зацікавленими у різних поглядах щодо сек'юритизації сторонами. Негативним кейсом тут слугує Пура Бесакіх, найвідоміший індуїстський храмовий комплекс Балі, який зазнав трьох невдалих спроб внести його до списку Всесвітньої спадщини – головним чином через локальні протести, адже більшість населення Індонезії є мусульманами. Окремо тут слід звернути увагу і на те, що об'єкти Всесвітньої спадщини цієї держави, попри їхню проголошену універсальну цінність, мають різне значення для різних груп відвідувачів [13, с. 5726]. Ситуація ускладнюється також взаємозв'язком сек'юритизації з політичними

конфліктами в Індонезії, зокрема у Папуа, де національна ідентичність вступає в конфлікт із сепаратистськими тенденціями на основі культурної окремішності.

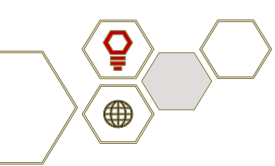
Об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Таїланді охоплюють 8 складових: 3 природних та 5 культурних пам'яток. До культурної спадщини відносяться наступні референтні об'єкти: історичне місто Аюттхая (внесене до списку у 1991 році), іншу колишню столицю Сукхотай та пов'язані з ним історичні міста (1991 р.), Археологічну пам'ятку Банчіанг (1992 р.), а також Стародавнє місто Сі Тхеп та пов'язані з ним пам'ятки Двараваті (2023 р.) і сакральні для буддистів камені Пху Пхрабат (2023 р.). Такі суттєві часові розриви з фіксації культурного надбання Таїланду на світовому рівні пов'язані, зокрема, і з тим, що на початку 2010-х років ця держава приймала рішення про відкликання свого підпису під Конвенцією про охорону всесвітньої та культурної спадщини через закріплення ЮНЕСКО особливо цінного стародавнього храму Пріар Віхеар що знаходиться у прикордонній зоні, саме за Камбоджею, хоча на це претендували обидві країни, що вели за нього спір. Відповідним чином, у грудні 2011 року з'явилося повідомлення, яке свідчило про те, що війська Камбоджі та Таїланду обмінялися обстрілами вогнепальною зброєю, що призвело до незначних поранень в обох сторін, але посилило політичну напруженість, що до певної міри зберігається. Такі тривалі та невирішені територіальні суперечки в Південно-Східній Азії призводять до недовіри між окремими державами [11, с. 142]. Як наслідок, «гонки озброєнь», викликані проблемною сек'юритизацією культурної спадщини стають внутрішнім ризиком і на регіональному рівні. До Попереднього списку ЮНЕСКО також включено 7 культурних об'єктів Таїланду. Однак з огляду на визначну спадщину в Королівстві, серйозною проблемою залишається вищезазначене вивезення культурних цінностей. Уряд не може вирішити проблему крадіжок без залучення громадян, і ЮНЕСКО радить навіть у найвіддаленіших районах країни, надавати

можливість ченцям та місцевому населенню охороняти об'єкти спадщини в межах своїх історичних храмів та громад. Важливість цього посилюється підходом уряду до проголошення особливо важливих об'єктів спадщини інструментами національної ідентичності, однак цей процес, переважно зорієнтований на зовнішніх акторів, може ігнорувати інтереси місцевих жителів. Однак існують і позитивні кейси: так, після прийняття Закону про просування та охорону культурної спадщини 2016 року, у Таїланді спостерігається зростання так званого «туризму нематеріальної культурної спадщини» [15, с. 153].

Тому ми розглядаємо сек'юритизацію культурної спадщини як нагальну політичну проблему сучасного світу. Досягнення цілей сталого розвитку ООН, серед яких є і захист всесвітньої культурної та природної спадщини стикається з відповідними викликами. Насправді, паралельно з тим, що наразі продовжуються процеси перетворення національних культур на міжнародні, відбувається також загрозливе витіснення цих національних культур глобальними [16, с. 56]. Це водночас спонукає вже науковців та діячів культури розглядати це як культурні втрати та рухатися до відродження власних традицій [16, с. 58]. Як показує світовий досвід, одним з можливих рішень тут виступає використання комплексного інструментарію управління та розповсюдження інформації про історико-культурні об'єкти, а також їх належне використання, захист і відновлення у взаємодії з громадськістю [18, с. 2].

Принцип інклюзивності, що є ще однією основою сталого розвитку, часто порушується на практиці – наприклад, у М'янмі військові в умовах громадянського протистояння, що триває з 2021 року, можуть «захищати» об'єкти спадщини, розміщуючись в них та жодним чином не взаємодіючи з локальними мешканцями. Як демонструють вищезгадані приклади Таїланду та Індонезії, спадщина також може використовуватись як політичний інструмент. Тим не менш, глобальний туризм тут може сприяти найбільш

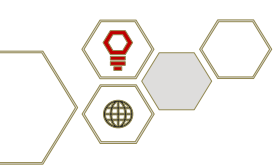

ефективному використанню потенціалу культурного надбання. Серед шляхів досягнення такого наміру варто зазначити збереження історичного духу пам'яток, проведення робіт з ідентифікації елементів унікальності вигляду культурних об'єктів та відповідності найвищим стандартам тощо [19, с. 61-62].

Врешті, потреба АСЕАН у посиленні відповідних механізмів сек'юритизації спадщини підкреслюється не лише культурним багатством регіону та розумінням потреби його зберегти, а й тим, що на новітньому етапі Асоціація вже продемонструвала, що малі та середні держави здатні формувати, а не лише реагувати на глобальну архітектуру, що розвивається. Використовуючи глобальну невизначеність для отримання стратегічної переваги, АСЕАН та її країни-члени здатні і захистити національну ідентичність, і залучити ще більшу кількість міжнародних прибуттів, що позитивно вплине й на економіки цих держав.

Висновки. Проведене дослідження показало, що в сучасному світі процеси сек'юритизації в міжнародних відносинах не втрачають свою актуальність, а лише посилюються, включаючи в себе нові регіони та сфери застосування. Захист культурної спадщини стає не просто новим напрямком, а важливим глобальним трендом, що має національні, субрегіональні, регіональні та універсальні прояви. Окремою тут виступає роль ЮНЕСКО як актору сек'юритизації світового рівня.

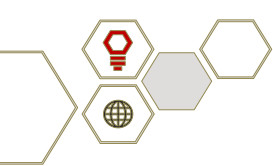
На регіональному рівні, АСЕАН намагається розвивати співробітництво у сфері захисту культурного надбання як елементу стабільності у Південно-Східній Азії та спільної ідентичності. Асоціація постійно шукає баланс між інтересами окремих країн-членів і спільною регіональною ідентичністю. Сек'юритизація тут є закономірним процесом у відповідь на поточні загрози, що викликані політичною нестабільністю, актами вандалізму та тероризму, торгівлі витворами мистецтва тощо. Однак цей процес викликає відповідні ризики: так, кейси Індонезії і Таїланду підкреслюють проблематику

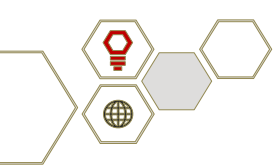
доступності пам'яток для громад, а також можливостей різноманітних політичних та безпекових спекуляцій щодо реєстрації референтних об'єктів до Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Характерними ризиками тут також виступають деструктивна роль силових структур і навіть вепонізація спадщини у окремих випадках. Можливим шляхом вирішення даної проблеми є де-сек'юритизація у відповідності до принципів глобального розвитку ООН, а також сталий туризм, однак ці теми потребують більш детального вивчення у окремих наступних роботах з цього питання. Подальші дослідження щодо визначення особливостей процесу сек'юритизації також може бути актуальним і стосовно інших не-західних країн та регіонів.

Практичні пропозиції для України у сфері культурної дипломатії та співпраці з АСЕАН засновуються на закономірному поглибленні «Бачення співпраці Україна-АСЕАН», ухваленому 2024 року. Окрім розширення культурного та освітнього співробітництва, досить важливим тут видається позитивний досвід України з питань діджиталізації, а зокрема цифровізації вразливих об'єктів культури. Окремим аспектом тут виступає і захист спадщини під час війни, в якому Україна здатна виступати в якості флагману та ділитися практичним досвідом з іншими міжнародними акторами, зокрема з країнами АСЕАН. Перспективним напрямком також є підвищення обізнаності мусульманських країн Південно-Східної Азії (Індонезія, Малайзія та ін.) про кримсько-татарське культурне надбання – шляхом взаємного проведення лекцій, семінарів та культурних обмінів. Насамкінець, український та південноазійський кінематограф, які набули піднесення протягом останніх десятиліть, також можуть виступати в якості нового елементу культурної дипломатії під час співпраці.

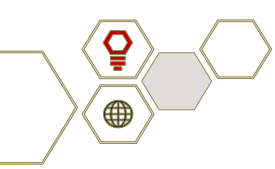
Список використаних джерел

1. Otukoya, T. The securitization theory. *International Journal of Science and Research Archive*. 2024. 11(01), 1747–1755. DOI: <https://doi.org/10.30574/ijsra.2024.11.1.0225>.
2. Olteanu, M. The Copenhagen School's widening security theory in relation to cybersecurity. Applicability and Implications. *Security and Defence Quarterly*. 2024. 48(4), 40–58. DOI: <https://doi.org/10.35467/sdq/193049>.
3. Божко, Ю. Інтелектуальна еволюція теорії сек'юритизації: від Копенгагенської школи до викликів російсько-української війни. *Державне управління та політика*. 2025. (7-8(11-12)). DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.7-8.14>.
4. Латиш, Ю. Сек'юритизація історичної пам'яті під час російсько-української війни. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*. 2022. 38, 178–188. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-2254.2022-38.178-188>.
5. Кулакова, Н. Кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень, що посягають на об'єкти культурної спадщини України. *Київський часопис права*. 2022. (2), 135–140. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.2.21>.
6. Підберезних, І. Проблеми та перспективи розвитку адміністративно-правове забезпечення національної безпеки США, України та АСЕАН. *Юридична наука*. 2020. (11 (113), 5–10. DOI: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-113-11.01>.
7. Авер'янов, С. Безпекова діяльність АСЕАН у Південно-Східній Азії [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Авер'янов Сергій Володимирович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2021. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Averianov_Serhii/Bezpekova_dialnist_ASEAN_u_Pivdenno-Skhidnii_Azii.pdf (дата звернення: 23.09.2025).

8. Вартовник, І. Становлення та розвиток політико-безпекової спільноти АСЕАН. *Вісник: Міжнародні відносини*. 2025. 60(1), 90-95. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/90-95>.
9. Болестєв, А. Особливості захисту прав людини в межах асоціації держав Південно-Східній Азії. *Гельветика*. 2020. С. 45-48. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dea4a44e-0276-4925-b101-035492ee5a0c/content> (дата звернення: 23.09.2025).
10. Киргізова, В.С. Компетенція АСЕАН у сфері прав людини. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №6. Розділ 11. Міжнародне право. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.117>.
11. Chun, K. ASEAN as a Security Cooperation Organization. *The Journal of East Asian Affairs*. 2021. 34(2), 131–157. URL: <http://inss.kr/upload/bbs/BBSA05/202202/F20220222160908552.pdf> (дата звернення: 23.09.2025).
12. Макарова, М. Взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі. *Питання культурології*. 2022. (40), 54–61. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.40.2022.269356>.
13. Кушакова-Костицька, Н., Оганов, А. Міжнародно-правові підходи до охорони культурної спадщини. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. No 2 (28). DOI: <https://doi.org/10.33270/02242802.39>.
14. Зубехіна, Т. Світовий досвід забезпечення збалансованого розвитку культурного туризму. *Економіка та суспільство*. 2024. (69). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-17>.
15. Худавердієва, В. Культура та туризм як складова частина історико-культурної спадщини в умовах глобалізації та євроінтеграції. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2022. 56–63. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2022.spec.7>.

16. Concepcion, G. Constructing ASEAN Identity through Shared Cultural Heritage and Socio-Cultural Solidarity: A Proposal 1. *Korea Institute for ASEAN Studies*. 2024. DOI: <http://doi.org/10.22801/svn.2025.17.1.7>.
17. Miura, K. A dilemma of World Heritage ideals and challenges in Southeast Asia. *International Journal of Cultural Property*. 2022. 29(4):433-457. DOI: <http://doi.org/10.1017/S094073912200025X>.
18. Salazar, N. Indonesia's World Heritage. *Encyclopedia of Global Archaeology*. 2020. 5722–5727. DOI: http://doi.org/10.1007/978-3-030-30018-0_1978.
19. Lertcharnrit, T., Watanasawad, K. Intangible cultural heritage tourism in Thailand. *Heritage and Cultural Heritage Tourism*. 2023. 153–166. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-44800-3_13.